

Voorstelling en overhandiging Milieurapport Vlaanderen - MIRA-T 2006

Donderdag 14 december 2006 overhandigt de Vlaamse Milieumaatschappij het Milieurapport Vlaanderen 2006 (MIRA-T 2006) aan Kris Peeters, minister voor Leefmilieu. MIRA zorgt voor de wetenschappelijke onderbouwing van het milieubeleid.

Het milieurapport geeft een actueel overzicht van de toestand van het leefmilieu in Vlaanderen door een kritische analyse van welgekozen onderwerpen die veel aandacht krijgen of verdienen van beleid en/of media. Aan het rapport werkten een grote groep wetenschappers en deskundigen mee.

Uit MIRA-T 2006 blijkt dat de uitdagingen voor het Vlaamse milieubeleid groot blijven. De uitstoot van pollutanten neemt af maar dikwijls nog onvoldoende om de doelstellingen te halen. Hoewel de gevolgen van de toegenomen neerslagintensiteit ook in Vlaanderen zichtbaar worden, is de noodzakelijke sterke daling van de broeikasgasuitstoot nog maar nauwelijks ingezet. De gezondheidseffecten van zwevend stof zijn inmiddels genoegzaam bekend, maar niet alle normen worden gehaald. De biologische kwaliteit van onze waterlopen kan nog veel verbeteren. De problematiek van bagger- en ruimingsspecie vraagt een integrale aanpak en de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater staan onder druk.

Toch zit het Vlaamse milieubeleid niet stil. Vlaanderen wapent zich tegen overstromingen via integraal waterbeheer en streeft naar een meer economische onderbouwing van het milieubeleid. De overheid kan de milieuproblemen echter niet alleen oplossen en daar knelt (te) vaak het schoentje. Zo worden de minst energie-efficiënte transportmiddelen nog steeds veruit het meest gebruikt, en verbetert de energie-efficiëntie van verschillende sectoren nog te traag.

Enkele hoofdlijnen van het rapport.

Beheersing van energiegebruik is sleutel voor effectief milieubeleid en voor een beter milieu

In de periode 1990-2000 steeg het energiegebruik van transport met 23 %. De laatste 5 jaar bleef die groei beperkt tot 2 %. De elektrische transportmiddelen zoals tram, metro en trein zijn het meest energie-efficiënt maar toch zijn het net de minst zuinige transportmiddelen die veruit het meest worden gebruikt. Zo is de wagen goed voor driekwart van de afgelegde kilometers. Het gemiddelde energiegebruik van nieuwe personenwagens daalde, maar die trend vertraagt de laatste paar jaar door de aankoop van zwaardere wagens. Het ziet er naar uit dat de doelstelling van het convenant met de automobiellindustrie, namelijk een verlaging van de CO₂-emissie van nieuwe personenwagens met 25 % ten opzichte van 1995, niet gehaald zal worden in 2008.

In de meeste sectoren daalt de hoeveelheid broeikasgassen uitgestoten per eenheid activiteit – ook wel broeikasgasintensiteit genoemd – wat wijst op een ont koppeling tussen de activiteiten van die sectoren en hun broeikasgasemissie. Alle industriële deelsectoren vertonen een daling van de uitstoot per eenheid van productie, maar er zijn sterke verschillen. De ont koppeling is het grootst (meer dan 50 %) in de chemie en de voedingsindustrie. De uitstoot per huishouden is maar licht gedaald, terwijl de huishoudelijke uitstoot per inwoner nog licht is gestegen door een daling van het aantal inwoners per huishouden. De verbetering van broeikasgasintensiteit bij de meeste sectoren is echter onvoldoende om het effect van toenemende activiteiten op de broeikasgasemissies volledig te compenseren.

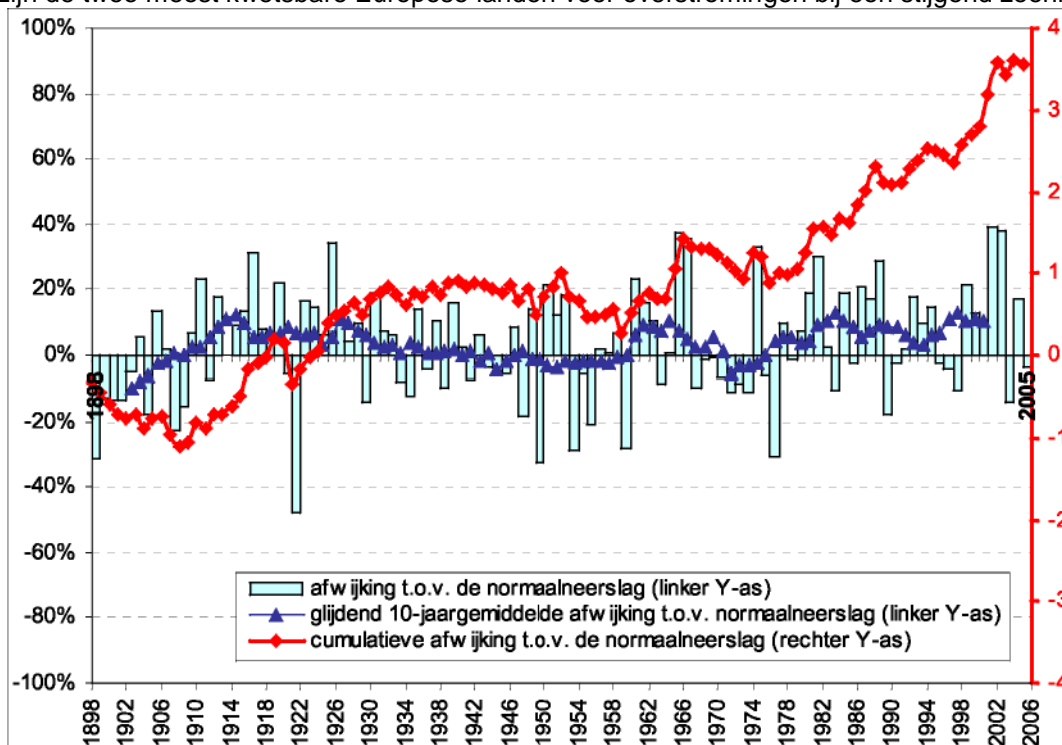
Doordat de daling inzake broeikasgasintensiteit onvoldoende is om de toenemende activiteit volledig te compenseren, zit Vlaanderen in 2005 nog 7,1 % boven de Kyotodoelstelling. Niettegenstaande de uitstoot van broeikasgassen in 2005 1,1 % lager lag dan in 2004, is de noodzakelijke sterke daling van de CO₂-uitstoot nog maar nauwelijks ingezet. Vorig jaar was meer dan 83 % van de

broeikasgasuitstoot in Vlaanderen een direct gevolg van fossiel energiegebruik (kolen, petroleumproducten en aardgas). Het aandeel van hernieuwbare energiebronnen (groene stroom, groene warmte en biobrandstoffen) in ons primair energiegebruik blijft ondanks een sterke groei in de laatste jaren, beperkt tot 1 %. De eerste en cruciale stap voor de vermindering van onze broeikasgasuitstoot is dan ook een zo rationeel mogelijk energiegebruik.

Toegenomen neerslagintensiteit ook in Vlaanderen merkbaar

De oplopende concentraties aan broeikasgassen in onze atmosfeer leiden tot klimaatverandering. De gevolgen daarvan worden stilaan ook zichtbaar in Vlaanderen. Naast een stijging van de temperatuur, komen steeds meer natte dan droge jaren voor in ons land. Ook het aantal dagen met zware neerslag neemt toe. En uit onderzoek blijkt dat de komende decennia vooral in de winter de neerslagintensiteit verder zal toenemen.

De zeespiegel aan de Vlaamse kust stijgt gemiddeld met 2 mm per jaar, met een sterkere stijging bij hoogwater dan bij laagwater. Meer intense regenperiodes en een stijgende zeespiegel zullen in het dichtbevolkte Vlaanderen het risico op overstromingen nog doen toenemen. België en Nederland zijn de twee meest kwetsbare Europese landen voor overstromingen bij een stijgend zeeniveau.

Water, nog werk aan de winkel

Kwantiteit en kwaliteit grondwater staan onder druk

Grondwater is wellicht de belangrijkste zoetwaterreserve in Vlaanderen (o.a. gebruikt voor drinkwaterproductie en door de industrie). In 45 % van de meetpunten werd in de periode 2003-2006 een lichte daling van het grondwaterpeil opgetekend waardoor de doelstelling van status-quo niet werd bereikt.

In het voorjaar van 2006 daalde het aantal overschrijdingen van de nitraatnorm in het grondwater licht tot 38 %. De doelstelling om in 2007 geen overschrijdingen meer te meten, is ver weg.

Maar ook de aanwezigheid van zware metalen vormt een probleem. Voor nikkel wordt op 11 % van de meetplaatsen de maximaal toelaatbare concentratie overschreden. Er zijn ook normoverschrijdingen op een kwart van de meetplaatsen voor bestrijdingsmiddelen (pesticiden).

Oppervlaktewater: biologische kwaliteit nog steeds ondermaats

Het aandeel meetplaatsen op de Vlaamse waterlopen met een goede of zeer goede biologische kwaliteit neemt langzaam toe. Toch haalde in 2005 maar 30 % van de meetplaatsen de norm. Daarmee is de doelstelling van het Vlaamse Milieubeleidsplan - 40 % in 2007 - nog een eind verwijderd.

Er zijn meer meetplaatsen waar de kwaliteit van het visbestand vooruitgaat dan meetplaatsen waar die achteruitgaat. Toch behaalt slechts 5 % een goede score.

Paling heeft de eigenschap bepaalde vervuilende stoffen sterk te accumuleren. Op 74 % van de meetplaatsen wordt de consumptienorm voor PCB's in paling overschreden. In het wild gevangen paling is dan ook vaak niet geschikt voor consumptie.

Om de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water en het Vlaamse Decreet Integraal Waterbeleid te halen, zijn dus nog zeer grote inspanningen nodig. Lozingen van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater moeten verder aangepakt worden, net zoals de overbemesting. Ook de slechte waterbodempkwaliteit is vaak nog een knelpunt. Daarnaast zijn op vele waterlopen fysische herstelmaatregelen nodig om de biotoopkwaliteit te verhogen (bv. hermeandering, aanleg natuurvriendelijke oevers).

Bagger- en ruimingsspecie: integrale aanpak nodig

De Vlaamse waterlopen kampen met een overmaat aan (zwaar) vervuild sediment. Een groot deel van dit sediment komt van erosie van akkers, overstorten en lozingen van afvalwater. Ruw geschat zit er ongeveer 24 miljoen ton sediment in onze waterlopen. Jaarlijks komt daar zo'n 1,8 miljoen ton bij, terwijl er gemiddeld maar 1 miljoen gebaggerd of geruimd wordt.

In sommige gevallen kan die aanslibbing de bevaarbaarheid in het gedrang brengen of lokaal wateroverlast veroorzaken. Vervuilde waterbodems hebben bovendien een negatieve impact op de ecosystemen in en rond het water en hypothekeren in bepaalde gevallen ook de verdere verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit. Dit probleem vraagt een integrale aanpak. Enerzijds moet de aanvoer van sediment en verontreinigende stoffen naar de waterbodem verminderen. Anderzijds moet het bagger- en ruimingstempo fors opgedreven worden en is er nood aan meer (rendabele) afzetmogelijkheden. Hoewel gemiddeld meer dan 80 % van de specie milieuhygiënisch in aanmerking komt voor gebruik als bodem of als bouwstof, wordt nu meer dan 60 % van de specie gestort. Zo is het, onder meer door de lage prijzen van primaire grondstoffen, momenteel niet rendabel om specie maximaal in te zetten als bouwstof. Hierdoor zijn er in de praktijk bijkomende stortplaatsen nodig.

Fijn stof: een Vlaams én internationaal probleem

Vlaanderen importeert en exporteert fijn stof. Sinds 1 januari 2005 gelden nieuwe en strengere normen voor fijn stof (PM10). In Vlaanderen worden op verschillende plaatsen overschrijdingen vastgesteld voor de daggemiddelde norm. Het grootste aantal overschrijdingen wordt genoteerd in industrieel en stedelijk gebied. De jaargemiddelde norm wordt wél gehaald. In de ons omringende landen, bv. Nederland en Duitsland, is de situatie gelijkaardig.

Grensoverschrijdend transport van luchtverontreiniging is de belangrijkste bron van fijn stof in Vlaanderen. Volgens modelberekeningen zijn de PM10 concentraties in Vlaanderen maar voor 29 % afkomstig van eigen emissies, voor 43 % van buitenlandse emissies en voor 28 % van natuurlijke en niet-toewijsbare bronnen. Voor PM2,5 bedraagt de eigen bijdrage 26 %, de buitenlandse bijdrage 55 % en de natuurlijke en niet-toewijsbare fractie 19 %. Vlaanderen exporteert ook luchtverontreiniging naar de buurlanden. Omdat de Vlaamse emissies een impact hebben in een gebied waar meer dan 500 miljoen mensen wonen (tot in de Scandinavische landen en Baltische staten), veroorzaakt de fijn stof export vanuit Vlaanderen in het buitenland tweemaal zoveel gezondheidsschade als de schade die in Vlaanderen wordt aangericht door buitenlandse emissies. De impact van fijn stof emissiereducties in Vlaanderen moet dus gewaardeerd worden op het effect voor de gezondheid zowel in Vlaanderen als in het buitenland.

En de overheid in dit plaatje?

De transportsector gebruikt alsmear meer energie, de waterkwaliteit moet nog veel verbeteren, de normen voor fijn stof en nitraat worden overschreden, ... dit is slechts een greep uit de vaststellingen van het nieuwe milieurapport. Toch zijn er positieve realisaties te noemen. Stap voor stap streeft het Vlaams milieubeleid naar een economische onderbouwing en kostenefficiëntie is hierbij de leidraad. Zo worden de nodige inspanningen van de vervuilers om de ambitieuze emissieplafonds te halen getoetst aan efficiëntiecriteria. Dit zorgt voor een belangrijke kostenbesparing in vergelijking met een uniforme verdeling waarbij alle vervuilers over dezelfde kam worden geschoren en dezelfde inspanningen moeten leveren.

Het nieuwe Decreet Integraal Waterbeleid is eveneens een voorbeeld van rationeel beleid: watervervuiling, wateroverlast (overstromingen) en watergebrek worden gezamenlijk aangepakt. Zo voorziet de overheid in instrumenten die de economische schade in nieuw ingerichte overstromingsgebieden moet vergoeden.

Overheid en industrie pakken samen grootschalige bodemverontreinigingen aan. Ook woongebieden waar vroeger verontreinigende activiteiten plaatsvonden, hebben baat bij een geïntegreerde strategie.

Milieu zou ook verder moeten geïntegreerd worden in andere beleidsdomeinen zoals bv. mobiliteit.

Over MIRA – Milieurapport Vlaanderen

Jaarlijks publiceert de Vlaamse Milieumaatschappij het MIRA-T-focusrapport. Het rapport neemt brandend actuele milieuthema 's onder de (wetenschappelijke) loep. Ze doet dit aan de hand van enkele honderden milieu-indicatoren die ze jaarlijks opvolgt. Dit jaar werd uit die brede kennisbasis een selectie van tien belangrijke onderwerpen gemaakt. Aan het rapport werkten tientallen experts mee uit de academische wereld, wetenschappelijke instellingen en de administratie.

Tegelijkertijd verschijnt het Zakboekje, dat voor meer dan 30 milieugerelateerde thema's, de meest recente feiten en cijfers bundelt.

De rapporten, wetenschappelijke achtergronddocumenten en de milieu-indicatoren – als barometer van ons milieu – zijn te raadplegen (en te downloaden) op de vernieuwde website: www.vmm.be/mira of www.milieurapport.be

MIRA wordt gecoördineerd door de Vlaamse Milieumaatschappij. De Vlaamse Milieumaatschappij draagt bij tot de realisatie van de doelstellingen van het milieubeleid door het voorkomen, beperken en ongedaan maken van schadelijke effecten bij watersystemen en de atmosfeer. Verder rapporteert ze over de staat van het leefmilieu en draagt ze bij tot de realisatie van het integraal waterbeleid.

14/12/06

Mie Van den Kerchove
Woordvoester VMM
0476/205.024